

IWONA MŁODKOWSKA-PRZEPIÓROWSKA

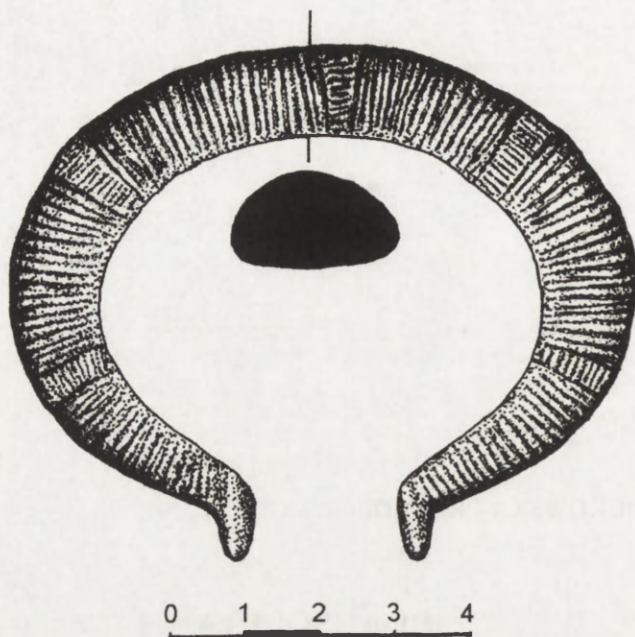
BRANSOLETA KULTURY PRZEDŁUŻYCKIEJ Z OPATOWA, WOJ. CZĘSTOCHOWSKIE

W 1994 roku Muzeum Częstochowskie zakupiło w "Salonie Desa Krajowa" w Częstochowie bransoletę z brązu za kwotę 80 złotych. Została ona włączona do zbiorów Działu Archeologii i wpisana do księgi inwentarzowej numer V pod pozycją M.Cz. I. 235/1/94.

Według informacji osoby oddającej zabytek do sprzedaży, bransoleta od wielu lat stanowiła własność mieszkańca Opatowa, krewnego sprzedającej, który znalazł ją na własnym polu w czasie orki. W przybliżeniu określone miejsce znalezienia zabytku, pokrywa się z obszarem lokalizacji cmentarzyska, st. 1, w Opatowie, badanego przez T. Reymana i S. Noska w roku 1938 i K. Godłowskiego w latach 1956–1983 (Gedl, Ginter, Godłowski 1970, 106; Archiwum Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Częstochowie).

Jest to bransoleta owalna, masywna, o przekroju w przybliżeniu płasko-wypukłym, z silnie zaznaczonymi stopkowatymi końcami. Na stronie wypukłej posiada ornament, składający się z grup kilkunastu (16–18) kresek poprzecznych powtórzonych 6–krotnie, rozdzielonych 5–ma pasmami zawierającymi podłużne, krótkie nacięcia (22–31); stopkowate końce nie są zdobione (ryc. 1).

Jest ona bardzo dobrze zachowana, pokryta patyną szlachetną. Została wykonana metodą odlewania. Po wewnętrznej stronie zachowały się nikiłe ślady niedolewek metalu.

Ryc. 1. Bransoleta kultury przedłużyckiej z Opatowa, woj. częstochowskie.

Rys. Iwona Młodkowska-Przepiórowska.

Fig. 1. Bracelet of the Pre-Lusitanian Culture from Opatów, Częstochowa province.

Drawn by Iwona Młodkowska-Przepiórowska.

Wymiary bransolety:

średnica	– 6,8–8,2 cm
maksymalna szerokość	– 1,3 cm
grubość pręta	– 2,2 cm
odległość pomiędzy końcami	– 2,0 cm
waga	– 250 g

Bransoleta z Opatowa pochodząca z zakupu kształtem i zdobnictwem różni się zdecydowanie od innych egzemplarzy bransolet znalezionych wcześniej na cmentarzysku w Opatowie w grobach: X, LVIII, LX, LXI (Nosek, 1946, 294–5; Gedl 1975, tabl. IX: 17–18, XLI: 1–13, XLII: 9–12, XLIII: 1–4, 10–18). Nie ma ona także analogii wśród bransolet odkrytych na cmentarzysku w Zbrojewsku.

Tylko jedna bransoleta znaleziona wcześniej w Opatowie posiadała owalny kształt i bardzo lekko wyodrębnione stopki. Na jej ornament składał się układ kresek poprzecznych i ukośnych (Gedl 1975, tabl. IX:18). Inne bransolety owalnego kształtu z Opatowa nie posiadały wyodrębnionych końców, zdobione były podobnie jak bransoleta z lekko wyodrębnionymi końcami (Gedl 1975, tabl. IX:17, tabl. XLII:11–12). Pozostałe bran-

solety z Opatowa posiadały formy okrągłe i niewyodrębnione, lekko cieniejące końce. Zdobiał je układ linii poprzecznych i skośnych (Gedl 1975, tabl. XLIII:2–3). W grobach kultury przedłużyckiej w Zbrojewsku znaleziono bransolety z lekko wyodrębnionymi końcami, ale posiadały one kolisty kształt i wykonane były ze stosunkowo cienkiego pręta. Zdobiał je układ kresek podłużnych i skośnych (Gedl 1975, tabl. XLIII:5–6). Pozostałe bransolety ze Zbrojewska miały albo kolisty kształt i cieniejące końce (Gedl 1975, tabl. XLII:2–3), albo w przybliżeniu owalny kształt i końce prosto ucięte, te ostatnie były nieco bardziej masywne (Gedl 1975, tabl. XLII:6–7). Wszystkie zdobiał ornament z linii podłużnych i skośnych.

Podobne w kształcie bransolety owalne ze stopkowatymi końcami znaleziono na szeregu innych stanowisk zawierających materiały z wczesnej epoki brązu: m. in. w Wojdalu, woj. bydgoskie (Gedl 1975, tabl. III:1–2), Rudnej, woj. piłskie (Gedl 1975, tabl. IV:2–3); Blajer 1990, tabl. XCIII:3–4), Kunowie, woj. leszczyńskie (Gedl 1975, tabl. XII:1–3, XIII:15), Broniszewicach, woj. kaliskie (Gedl 1975, tabl. XIII:23), Wrocławiu-Książu Wielkim (Gedl 1975, XIX:13), Stanowicach, woj. wrocławskie (Gedl 1975, tabl. XIX:14), na Śląsku, miejscowość nieznana (Gedl 1975, tabl. XIX:17), Będlewie, woj. poznańskie (Gedl 1975, tabl. XX:1–2), Tworzymirkach, woj. leszczyńskie (Gedl 1975, tabl. XX:6), Domacynie, woj. koszalińskie (Blajer 1990, tabl. XIX:5–6), Grodnicy, woj. leszczyńskie (Blajer. 1990, tabl. XXXVIII:4–7), Łąkowie, woj. koszalińskie (Blajer 1990, tabl. LVI:6), Rościęcinie, woj. koszalińskie (Blajer 1990, tabl. XC:1–6), Miechowicach, woj. wrocławskie (Jażdżewski 1959, tabl. 17:1–4), Turowie, woj. wrocławskie (Gedl 1975, 37), w skarbie z Wielkopolski, miejscowość nieznana (Koehler 1900, tabl. XXI:10)¹.

Jeśli chodzi o podobieństwo ornamentu, to wśród wymienionych bransolet jedynie bransolety z Miechowic, Turowa i ze skarbu z Wielkopolski (miejscowość nieznana), wykazują podobieństwo do zdobnictwa zawartego na bransolecie z Opatowa. Są to wszystko bransolety masywne, w przybliżeniu owalne o stopkowatych końcach. Zdobiają je układy kresek poprzecznych i podłużnych na przemian.

Bransoleta z Opatowa pochodząca z zakupu, jest zabytkiem kultury przedłużyckiej. Opierając się na podobieństwie bransolety z Opatowa pod względem kształtu i zdobnictwa do bransolet z Miechowic, Turowa i ze skarbu z Wielkopolski oraz biorąc pod uwagę datowanie tych ostatnich, należy umieścić bransoletę z Opatowa raczej w młodszym odcinku II okresu epoki brązu. Za takim datowaniem przemawia zwłaszcza gęsty ornament składający się z układów kresek poprzecznych i podłużnych.

*Muzeum
w Częstochowie*

¹ W tym miejscu pragnę podziękować Panu dr Wojciechowi Blajerowi za udzielenie cennych wskazówek przy poszukiwaniu analogii do opisywanej bransolety.

BIBLIOGRAFIA

- Bajer Wojciech
1990 *Skarby z wczesnej epoki brązu na ziemiach polskich*, Wrocław.
- Gedl Marek
1975 *Kultura przed'użycka*, Wrocław.
- Gedl Marek, Ginter Bolesław, Godłowski Kazimierz.
1970 *Pradzieje i wczesne średniowiecze dorzecza Liswarty I*, Katowice, s. 106.
- Jażdżewski Konrad
1959 *Inventaria Archaeologica, Pologne, Fasc. III*, Łódź.
- Koehler Klemens
1900 *Album Zabytków przedhistorycznych Wielkiego Księstwa Poznańskiego*, 2, Poznań.
- Nosek Stefan
1946 *Wyniki badań prowadzonych na cmentarzysku kultury lużyckiej w Opatowie, powiat częstochowski*, Annales UMCS, Lublin.

IWONA MŁODKOWSKA-PRZEPIÓROWSKA

BRACELET OF THE PRE-LUSITIAN CULTURE FROM OPATÓW, CZĘSTOCHOWA PROVINCE

(Summary)

In 1994 a bronze bracelet was purchased from the *Salon Desa Krajowa* in Częstochowa. The artifact, own by the Museum in Częstochowa, inventory no M.Cz I. 235/1/94, was found at Opatów, Częstochowa province, on a plowed field, on the area of the burial ground, Site 1, excavated by T. Reyman and S. Nosek in 1938 and by K. Godłowski in 1956–1988.

It is an oval, massive bracelet, convex/concave in cross-section, with distinct foot-shape endings. The convex side of the bracelet is ornamented by groups of dozen or so transversal lines, repeated 6 times, separated by 5 bands of lateral short notches (22–31). The artifact is covered by glossy patina. On the inner side slight traces of misrun casting are visible.

The bracelet from Opatów differs in shape and ornamentation from other bracelets known so far from cemeteries at Opatów and nearby Zbrojewsko. Artifacts close in shape, with foot-shape endings have been found on some other sites with material from

the Early Bronze Age. Similarly ornamented bracelets have been found in Miechowice and in Turów, both localities in Wrocław province, and also in a hoard from Great Poland (locality unknown).

The bracelet from Opatów belongs to the Pre-Lusitian culture. Chronologically it should be most probably placed in the younger stage of Bronze II. Such a dating is confirmed in particular by the ornamentation consisting of transversal and lateral lines.

Translated by Jerzy Kopacz

